

ŽUPANOV GOVOR OB OTVORITVI NAVJA

Spoštovana gospoda!

Slavnosti merimo po pomenu in slavi tistih, ki jih z njimi častimo in slavimo. Današnja svečanost je pa navzlic skromnosti vendar tako velika, da ji le težko najdemo enako v razvoju našega mesta in slovenskega naroda. Slavimo namreč najboljše, ki so delovali v našem mestu in si s svojim delom pridobili take zasluge, da njih imena ne bodo pozabljena nikdar. Smrt vsakega izmed njih je pomenila veliko izgubo za mesto in narod, toda tudi vsi ti, ki so jih smatrali njih sodobniki za nenadomestljive, so naposled morali semkaj k Sv. Krištofu.

Vsako groblje je molčeče in polno skrivnosti. Tako nam tudi zadnji kos pokopališča Sv. Krištofa prikriva skrivnosti in zastavlja mnogo vprašanj, ki jim nikdo ne ve odgovora. Tamle je spomenik ljubljanskega zlatarja Ceruna, ki je v 17. stoletju s spretno roko izdeloval mojstrovine v dokaz tedanjega blagostanja in kulture. Že davno prej je mojster umrl in sto let je minulo po njegovi smrti, ko je Sv. Krištof sprejel prve umrle v svojo zaščito. Nobeno pisanje nam ne pove, kako je prišel semkaj ta najstarejši nagrobnik, in nikjer ni izročila, zakaj je bila prav ta plošča tako dolgo skrita našim očem. In vendar se mi ta tajinstveni nagrobnik zdi prav pomenljivo znamenje, kakor bi bil ta ljubljanski zlatar poslan semkaj iz 17. stoletja, da skuje zlato verigo med svojim časom rojstva baročne Ljubljane in bohotnega razcveta njene kulture ter sklene zlato vez slovenske besede tja čez 17. stoletje do Valentina Vodnika in drugih slovenskih preporoditeljev ter dalje do slovenskih županov in politikov, do slovenskih pisateljev in novinarjev, pesnikov in učenjakov, umetnikov in gospodarjev, ki so legli v to zemljo k počitku po darovanju samega sebe svojemu narodu.

Tamle pri vhodu je pa zadnji grob, ki je sprejel svojo krsto že tedaj, ko smo še pokopavali pri Sv. Krištofu. Edino v tem grobu pokopanih ni nikdo motil s prenašanjem na Navje, kakor smo zemske ostanke drugih morali poiskati po ostalem delu opuščenega pokopališča, da jim tukaj zavarujemo večni mir v časti in spoštovanju.

Ali ni skrivnostno naključje kazalo pot onemu najstarejšemu spomeniku semkaj, da je s tem najmlajšim nagrobnikom sklenilo štiri stoletja ljubljanske in slovenske zgodovine? Prvi kamen pripoveduje o obrtniku - zlatarju in, glejte, spet skrivnostno naključje, da je legel pod zadnji križ k počitku obrtnik - mizar. In med vsemi temi spomeniki nas ta obrtniški grob spominja na korenine še na zemljo priraslega ljubljanskega prebivalstva, ki so iz njih pognali najvišji, najlepše cvetoči in najbogateje s plodovi obloženi vrhovi Ljubljane in Slovenije. Imena tega *slovenskega plemstva duha* tu nad grobovi dokazujejo, da te korenine — korenine napredka Ljubljane in slovenskega naroda — srkajo najboljše sokove iz zemlje, napojene z znojem in krvjo slovenskega kmeta!

Kdor zna brati, bo iz teh spomenikov bral najlepšo knjigo o našem mestu in narodu! In če bomo to vedno odprto *knjigo slave* čitali večkrat in če se bo njene povesti naučila tudi naša mladina, bo ves narod sam

prihitel semkaj, da iz rezanega kamna sezida mogočni Hram slave.

Zakaj, s tem Navjem zidamo temelje Hrama slave v *srcih* vseh Ljubljančanov in vseh onih, ki bodo s pobožno spoštljivostjo prestopali ta prag, se zamislili v usodo našega mesta in domovine ter se s hvaležnostjo spominjali ogromnih žrtev vseh onih, ki so nam ustvarili tako velik napredek in s svojim delom zgradili trdne osnove za srečno bodočnost Velike Ljubljane in za samostojen razmah slovenskega naroda v kraljevini Jugoslaviji, ki so nam jo tu pokopani s plodovi svojega dela priborili in osnovali.

S počaščenjem tistih, ki so naše ljudstvo zbudili k narodni zavesti in ga vodili z besedo in zgledom skozi stoletne boje ter mu v roke dali orožje, da si je z njim priboril zmago in svobodo — s počaščenjem vseh teh buditeljev, borcev in vodnikov pričenjamo proslavo 20 letnice naše kraljevine Jugoslavije.

Navje je samo skromen viden izraz hvaležnosti Ljubljane vsem onim, ki so po težkem delu za blaginjo našega mesta in naroda legli k počitku pri Sv. Krištofu. Že to tiho Navje naj bo pa glasna spodbuda vsem nam in naši mladini, da zaslužnim postavimo čim najmogočnejši spomenik hvaležnosti in slave v *naših srcih*. Tak spomenik naj bo naš trdni sklep, da hočemo pokojne posnemati z nesebičnim delom za javno blaginjo bele Ljubljane in za srečo vsega našega naroda!

Ne upam si pred najslavnejšimi imeni našega mesta in naroda naštevati imen vseh onih, ki so s kulturnim in še posebnim odborom z ljubeznijo in s spoštovanjem do velikih pokojnikov in do slave Ljubljane ustvarili to častitljivo Navje. Vsem izrekam najlepšo zahvalo v imenu mesta Ljubljane, ki je s tem gajem vsaj skromno zadovoljila zahteve pietete, hkrati pa izjavljam, da se bo mestna uprava še nadalje trudila za razširjenje Navja in za uresničenje še lepših zamisli v čast naših zaslužnih.

Velik praznik obhajamo in kakor bomo pojutrišnjem obhajali god Vseh svetih, tako danes praznujemo praznik *Vseh slavnih* našega mesta in naroda, ki njih zemski ostanki trohne v tej posvečeni zemlji, — polet njih duha, utripi njih src in njih dela pa še vedno žive v vsem tem, s čimer se ponaša naše mesto in je v slavo vse naše slovenske domovine.

Ni mi treba naštevati imen vseh onih, ki tukaj čakajo vstajenja, saj so svoja imena že sami vklesali v našo zgodovino za večno in bolj trdno, nego so vklesana na teh nagrobnikih. Vsi čitamo iz njih, da bi brez njih ne bilo slovenske Ljubljane, ne bilo niti slovenske univerze, ne bilo slovenske Akademije znanosti in umetnosti, ne bilo najbrž slovenske kulture sploh.

Z zemskimi ostanki nesmrtnih je posvečeno Navje in njih delo je blagoslovil Najvišji, da je obrodilo stoteri sad vsem Slovencem in glavnemu mestu njih domovine. Milostljivi gospod arhidiakon, prosim Vas v imenu Ljubljane, da pokličete milost božjo iz nebes za duše vseh teh, ki jih z Navjem slavimo, in blagoslov za naš trdni sklep, da jih hočemo posnemati, da bodo tudi naša dela za bodočnost našega mesta in za srečo vsega naroda rodila stoteri sad! Naj v miru počivajo!